

handreiking lokale lobby

op weg naar meer
openbare en opengestelde
toiletten in jouw gemeente

**iedere
wc telt
toilet
alliantie**

iederewctelt.nl

inhoudsopgave

samenvatting stappenplan	3
hoofdstuk 1: waarom deze handreiking?	5
1.1 Wat bedoelen we met 'beïnvloeden van de gemeente'?	5
hoofdstuk 2: hoe werkt de gemeente?	7
2.1 Welke afdelingen bij de gemeente zijn betrokken bij toiletten?	7
2.2 Wie bij de gemeente nemen besluiten over toiletten?	8
2.2.1 De (gemeente)raad	8
2.2.2 De wethouders	11
2.2.3 Ambtenaren	13
2.2.4 De burgemeester	13
2.3 Wanneer kunnen mensen bij de gemeente besluiten nemen?	14
hoofdstuk 3: beïnvloeden met bondgenoten	17
hoofdstuk 4: beïnvloeden via de media	19
hoofdstuk 5: lijst van beschikbare informatie	21
bijlage 1: hoe voer je beïnvloedingsgesprekken?	22
bijlage 2: welke manieren van beïnvloeden gebruiken raadsleden?	24
bijlage 3: verder lezen over beïnvloeden	28

samenvatting stappenplan

In dit document gaan we in op de beïnvloeding van jouw gemeente rondom toiletten. Hieronder vind je vast de korte samenvatting.

1. Wat is je doel?

In de meeste gevallen is je doel 'meer openbare toiletunits en meer opengestelde toiletten bij bedrijven, winkels, overheidsgebouwen en horeca'. Bedenk wat in jouw gemeente haalbaar is en wees bereid je doel aan te passen, maar geef niet gelijk op na de minste weerstand.

2. Wat is je kernboodschap?

Dit zal in de meeste gevallen een variatie zijn op de volgende boodschap: 'In deze gemeente is een tekort aan toiletten. En dat is jammer, want meer toiletten geeft meer vrijheid voor [x0.000] buik- en blaaspatiënten, [y0.000] ouderen en [z0.000] ouders met kinderen, meer gastvrijheid richting toeristen en dagjesmensen en meer omzet bij winkeliers en horeca. Kortom, meer toiletten, dat lucht op! Daarom willen wij dat de gemeente zich inzet voor meer openbare toiletunits, en meer opengestelde toiletten in winkelcentra, bij winkels en in de horeca.' Reken de landelijke getallen van 2 miljoen buikpatiënten, 1,5 miljoen blaaspatiënten om naar jouw gemeente, en kijk op Statline van CBS hoeveel kinderen en ouderen er in je gemeente wonen.

3. Kijk wat de verhoudingen in de raad zijn

- Wie zijn de woordvoerders met wie je wilt praten?
- Wat is hun achtergrond (baan, andere functies)? Waar zouden ze op kunnen aanslaan?
- Bij welke partij zitten ze, hoeveel zetels heeft hun partij, zit de partij in de oppositie of de coalitie, en als ze in de coalitie zitten, wie is dan hun wethouder?

4. Bel met de griffie

- Wat is de sfeer en cultuur in de raad?
- Zijn er media die de raadsleden vaak aanhalen (en waarin of waarop je je boodschap dus zou moeten tonen)?
- Hoe volgbaar zijn de raadsleden ten opzichte van de wethouders (met andere woorden: als de wethouder er geen zin in heeft, houden de raadsleden dan vast aan hun standpunt)?
- Welke raadsleden zouden het meeste openstaan voor jullie boodschap?
- Welke manieren van beïnvloeden zijn het meest succesvol geweest in de laatste jaren?

5. Ga in gesprek

- Bel of mail van elke partij het meest voor de hand liggende raadslid voor een afspraak voor een persoonlijk (kennismakings)gesprek. Zie verder Bijlage 1 voor hoe je het gesprek ingaat.
- Stuur na het gesprek een e-mail naar je gesprekspartner met daarin nogmaals je boodschap, en een bedankje voor het goede gesprek. Noem daarbij nogmaals mogelijkheden om hier iets aan te doen die in de factsheets, white paper en position paper van de Toiletalliantie staan, of stuur deze mee (zie [Hoofdstuk 5](#)).

samenvatting stappenplan

6. Volg op

- a. Bel na enkele weken nog eens op wat het raadslid met de informatie gaat doen die je hebt gegeven, of hoe het staat met de afgesproken acties.
- b. Heeft de raad een voorstel aangenomen? Vier het met een persbericht!
- c. Ga nu wel een gesprek plannen met de wethouder en een ambtenaar: hoe gaan die het voorstel uitvoeren? Zie weer Stap 5 en Bijlage 1 voor hoe je het gesprek in gaat. Vraag eventueel een raadslid of de griffie hoe je dit gesprek het beste kunt plannen.
- d. Neem bij een gesprek met wethouder en raadslid meer praktische informatie mee: hoe hebben andere landen en gemeenten dit geregeld? Wat is belangrijk bij het installeren van een toilet? Kan je als ervaringsdeskundige ergens mee helpen?

7. Vier je succes!

- a. Zoek de media op bij elk nieuwswaardig feit: er zijn vragen gesteld of er is een motie ingediend, er is een motie aangenomen, het college heeft een voorstel geschreven of het toilet wordt geopend.
- b. Stuur een e-mail met je succes naar je achterban (en de Toiletalliantie) en zet het op social media. Gedeeld succes = dubbel succes.
- c. Stuur een bedankje naar de raadsleden en wethouder(s) die je succes mogelijk hebben gemaakt. Het is verbazingwekkend hoeveel krediet je dit zal opleveren, want weinig mensen staan stil bij hun werk.

hoofdstuk 1

waarom deze handreiking?

De gemeente: we kennen allemaal wel het gemeentehuis, waar je komt om je paspoort op te halen, en we weten dat de gemeente de straten aanlegt en de schoolgebouwen bouwt. Veel patiënten kennen de gemeente wellicht ook als de overheid die gaat over de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en natuurlijk het installeren van openbare toiletten.

Maar hoe werkt de gemeente nu precies? Sommigen herinneren zich wat van de lessen staatsinrichting van de middelbare school, anderen pikken dingen op uit het journaal of de krant. Hoe het precies werkt weten veel mensen niet, laat staan waar ze moeten zijn om wat de gemeente doet te beïnvloeden.

En hoe doe je dat dan, beïnvloeden wat de gemeente besluit? Wie is eigenlijk de baas in de gemeente en wie moet je dus hebben? Moet je dan de burgemeester bellen? Of een ambtenaar kennen? Of kan je gewoon een idee indienen bij het gemeenteloket? Wat bedoelen we eigenlijk met 'beïnvloeden'?

Om antwoorden op bovenstaande vragen te geven heeft de Toiletalliantie deze handreiking geschreven. De Toiletalliantie is opgericht door dertien partijen en heeft als doel: over vijf jaar moet bij alle Nederlandse gemeenten openbare toiletvoorzieningen op de agenda staan. Dat kunnen we niet alleen: er zijn in Nederland ruim 350 gemeenten! Dus doet de Toiletalliantie een beroep op jou: we vragen je om je eigen gemeente, en hopelijk ook nog wat omliggende, te beïnvloeden, zodat zij zorgen voor meer openbare en opengestelde toiletten. Dan kan in 2023 iedereen met een gerust hart de deur uit, omdat er overal voldoende toiletten zijn voor een kleine én grote boodschap. Wat is 'voldoende'? Om de 500 meter in (winkel)centra en drukke voetgangersgebieden, én in alle verblijfsgebieden zoals wijkwinkelcentra, parken en recreatiegebieden.

Om je daarbij op weg te helpen is er deze handreiking. We leggen eerst uit wat we bedoelen met het woord 'beïnvloeden', daarna hoe de gemeente werkt, wie er werken en welke van die mensen bij toiletten betrokken zijn. We laten daarna zien wie je medestanders zouden kunnen zijn, en hoe je de lokale kranten, tv en radio kunt gebruiken. We sluiten af met een overzicht: wie kan je wanneer en waarmee het beste beïnvloeden? Als je nog verder wilt lezen dan kun je aan het einde van deze handreiking een overzicht vinden.

1.1 - Wat bedoelen we met 'beïnvloeden van de gemeente'?

In plaats van de zin 'beïnvloeden van de gemeente' hadden we eigenlijk ook andere woorden kunnen gebruiken, zoals:

- Opkomen voor je belangen (en die van anderen);
- Behartigen van je belangen (en die van anderen);
- Lobbyen;
- Gericht informatie delen; of
- Reclame maken voor jouw ideeën.

hoofdstuk 1

waarom deze handreiking?

In deze handreiking gebruiken we de term 'beïnvloeden', want dat is eigenlijk wat je gaat doen. Je gaat informatie en ideeën delen met mensen die invloed kunnen uitoefenen op de besluiten van de gemeente. Die mensen kunnen journalisten zijn, mogelijke medestanders, maar ook raadsleden, ambtenaren, wethouders, of zelfs café- en winkeleigenaren.

Doordat je informatie met mensen deelt die dit eerst nog niet hadden, krijg je invloed op hen: ze kunnen het dan meenemen in hun besluit. Dat beïnvloeden kan op heel veel manieren: je plaatst een artikel in het huis-aan-huisblad, je spreekt met een raadslid of stuurt een brief. Die manieren gaan we hier behandelen.

Maar: informatie delen wil nog niet zeggen dat de mensen die de informatie zien ook het besluit nemen dat je zou willen. Het enige dat je kan doen is de kans groter maken dat zij dat doen. **Dat is wat beïnvloeden is: op het juiste moment de juiste informatie op de juiste manier aan de beslisser te geven, zodat de kans groter is dat die het besluit neemt dat jij wilt.**

hoofdstuk 2

hoe werkt de gemeente?

Als we het hebben over het beïnvloeden van de gemeente om meer toiletten te krijgen dan zijn de volgende zaken belangrijk om te weten:

1. Welke afdelingen bij de gemeente zijn betrokken bij toiletten?
2. Wie bij de gemeente nemen besluiten over toiletten?
3. Wanneer kunnen zij besluiten over toiletten nemen?

2.1 - Welke afdelingen bij de gemeente zijn betrokken bij toiletten?

We behandelen deze vraag als eerste, want hier zit ook het probleem waarom er vaak nog steeds niet genoeg toiletten zijn. Er zijn namelijk meerdere afdelingen die met toiletten te maken hebben, en ze hebben vaak weinig met elkaar te maken. Omdat in het dagelijks werk toiletten niet echt bovenaan het lijstje van ambtenaren staan, en afdelingen er ook niet met elkaar over spreken, gebeurt er vaak pas iets als het van bovenaf komt: vaak van de gemeenteraad, soms van de wethouder en heel soms de burgemeester.

De afdelingen die je kan beïnvloeden om meer toiletten te krijgen zijn de volgende:

Deze afdeling	... gaat over en kan dus helpen bij ...
Openbare ruimte	De parken, pleinen en soms ook parkeerplaatsen en fietsenstallingen.	Het plaatsen van openbare toiletunits die niet snel kapot gaan, er mooi uit zien en niet teveel kosten in onderhoud en plaatsing in parken, op pleinen en in winkelcentra.
Verkeer & Vervoer	De wegen, en soms ook parkeerplaatsen en park & rides/transferia.	Het plaatsen van toiletunits op parkeerplaatsen en park & rides/transferia.
Sociale zaken & Welzijn (ook wel Maatschappelijke Ontwikkeling genoemd)	Veel mensen die vaker dan gemiddeld een toilet nodig hebben. Denk aan buiken blaaspatiënten en ouderen, maar ook gehandicapten.	Het vergroten van het welzijn van inwoners, bijvoorbeeld door bij andere afdelingen aan te dringen op het plaatsen of openstellen van meer toiletten.
Economische Zaken	Winkels en horeca, en het aantrekken van meer uitgaans- en winkelpubliek, toeristen en dagjesmensen.	Het aanspreken van winkels en horeca op het openstellen van hun toilet, en het plaatsen van toiletten in uitgaanscentra en in winkelcentra.

hoofdstuk 2

hoe werkt de gemeente?

Deze afdeling	... gaat over en kan dus helpen bij ...
Cultuur & Recreatie	Bibliotheken, theaters, schouwburgen.	Het openstellen van wc's in de bibliotheken, theaters en schouwburgen.
Burgerzaken (ook wel Dienstverlening genoemd)	Je paspoort of rijbewijs afhalen in het gemeentehuis.	Het openstellen van het toilet op het gemeentehuis.

2.2 - Wie bij de gemeente nemen besluiten over toiletten?

Er zijn vier groepen mensen bij de gemeente belangrijk rondom toiletten, en dat zijn in volgorde van mate van invloed die je op hen kan hebben:

1. De gemeenteraadsleden
2. De wethouders
3. De ambtenaren
4. De burgemeester

We leggen hier kort uit wat zij doen en hoe ze zijn te beïnvloeden.

2.2.1 - De (gemeente)raad

De burgemeester is vaak de bekendste persoon van de gemeente, en de wethouders staan het vaakste in de krant, maar voor toiletten is de gemeenteraad het belangrijkste. Dat komt omdat toiletten zo verspreid zijn over de gemeente, zoals we hierboven hebben gezien: geen enkele afdeling voelt zich verantwoordelijk voor het hele probleem. Ook wethouders hebben vaak maar iets te zeggen over een stukje van het probleem. Bij de ambtenaren is het vaak onduidelijk bij wie je moet zijn, en ambtenaren volgen vaak hun wethouder. Kortom: bij toiletten is het het beste als je gelijk naar de baas van de gemeente gaat: de gemeenteraad.

De gemeenteraad is de baas van de gemeente namens jou als inwoner. De raad is eigenlijk een lokale Tweede Kamer (er is in de gemeente geen Eerste Kamer trouwens). Zij stemt over voorstellen die van de ambtenaren via de wethouders naar haar toekomen. De raad benoemt en ontslaat wethouders en burgemeesters. De raad bepaalt ook het speelveld van de burgemeester en wethouders (B&W) - de 'kaders' noemen we die officieel. B&W doen zelf echter een voorstel voor hoe dat speelveld eruit ziet, en de raad verandert in de regel weinig aan die voorstellen. Heeft de raad aan B&W in een motie verzocht om meer toiletten te regelen, vier dan je succes maar weet dat je er nog niet bent. Je volgende stop is een gesprek met de wethouder(s) en ambtenaren die dit verzoek moeten uitvoeren.

hoofdstuk 2

hoe werkt de gemeente?

De raad is goed in twee dingen:

1. Het contact met inwoners opzoeken.
2. En wensen van hun inwoners vertalen in verzoeken ('moties') aan B&W, bijvoorbeeld om voor meer toiletten te zorgen.

Daarvoor gaan de meeste raadsleden ook de politiek in: om te horen hoe het in de gemeente gaat, daar iets aan te veranderen als het hen niet zint en iets voor hun medemens te kunnen betekenen. Daar kan je op inspelen: raadsleden horen graag ervaringsverhalen, en zien graag op werkbezoek goede en slechte dingen van wat de gemeente doet. Ze willen ook scoren en gezien worden in de media. Daar kan je gebruik van maken door hen te helpen met informatie voor voorstellen in de raad, samen een opinieartikel te schrijven in het huis-aan-huisblad, of een werkbezoek te organiseren. De griffie is de ondersteuner van de raad en kan je alles vertellen over hoe de raad in jouw gemeente werkt en wat er wel en niet mogelijk is. Maar misschien ken je wel een raadslid die je wilt uitleggen wat goed werkt bij de raadsleden in jouw gemeente.

Besef je dat raadsleden net als in de Tweede Kamer lid zijn van een politieke partij (deze heten in de raad 'fracties'). Kijk naar de partij waar het raadslid dat je spreekt lid van is. Steun voor meer toiletten komt uit alle politieke partijen, maar elke partij doet dat met een ander argument. Uiteraard is de volgende tabel een flinke vereenvoudiging van de partijen en hun standpunten:

Politieke partij (en de lokale typering)	Zaken die de partij belangrijk vindt	Argumenten waarvoor ze gevoelig zijn bij toiletten
CDA (De 'partij voor rust, gezin en veiligheid', op het platteland vaak de grootste (landelijke) partij).	Het verenigingsleven, stabiel bestuur, goed voor je omgeving zorgen, kleine overheid.	Dit kunnen de gemeente, winkels en horeca makkelijk samen regelen; nette en schone gemeente; naar buiten gaan moet ook bereikbaar zijn voor ouderen, buik- en blaaspatiënten en kinderen, meer toiletten gaat wildplassen tegen; de gemeente moet er voor iedereen zijn.
VVD (De 'ondernemers-en veiligheidspartij', in forensen- en randgemeenten vaak de grootste partij).	Zelfredzaamheid, kleine overheid, lage belastingen, minder regels.	Nette en schone gemeente; gaat wildplassen tegen; inkomsten door aantrekkelijk te zijn voor bezoekers; 'fatsoen moet je samen doen'; meer toiletten = meer inkomsten voor winkels en horeca; het buitenland heeft het beter geregeld; een openbaar toilet = waar voor je belastinggeld.
D66 en GroenLinks (De 'persoonlijke vrijheidspartijen', in studentensteden vaak de grootste partij).	Zelfredzaamheid, opstapje geven aan mensen die achter blijven, onderwijs, cultuur, milieu.	Sanitaire voorzieningen zijn een mensenrecht; bij het uitgaan of naar het park gaan moet je je geen zorgen hoeven maken over toiletten; met toiletten kunnen meer mensen vrijheid ervaren; het buitenland heeft het beter geregeld, daar kunnen we van leren.

hoofdstuk 2

hoe werkt de gemeente?

Politieke partij (en de lokale typering)	Zaken die de partij belangrijk vindt	Argumenten waarvoor ze gevoelig zijn bij toiletten
SP en PvdA (De 'iedereen-moet-mee-kunnen-doen-partijen').	Goed vangnet, hulp aan de zwakkeren in de samenleving, grotere rol voor de overheid.	Iedereen moet mee kunnen doen; sommige mensen kunnen geen kopje koffie betalen om naar het toilet te kunnen; iedereen moet naar het toilet, de gemeente moet regelen dat dat ook kan.
ChristenUnie (De 'omkijken-naar-elkaarpartij').	Kleine overheid, meer samen doen, minder regels voor ondernemers, meer hulp aan zwakkeren.	Dit kunnen de gemeente, winkels en horeca samen regelen; naar buiten gaan moet ook bereikbaar zijn voor ouderen, buik- en blaaspatiënten en kinderen; niet iedereen kan een kopje koffie betalen om naar het toilet te mogen.
SGP (De 'dit-moet-jegewoon-regelenspartij').	Kleine overheid, Bijbel als uitgangspunt, nuchterheid.	Nette en schone gemeente; iedereen heeft er een taak in om het gastvrij en leefbaar te houden; de gemeente moet praten met horeca en winkels.
Lokale partijen (de 'goed-naar-deinwoners-luisterenpartijen', vaak de grootste partij in kleine gemeenten).	Heel verschillend: tweederde van de lokale partijen is rechts, een derde is links. Kijk op hun website waar ze voor staan.	90% van de mensen willen meer toiletten; de Rijksoverheid gaat niet over de toiletten, dus dat moet de gemeente regelen.

Tot slot is het belangrijk of een partij deel uitmaakt van de coalitie (waar de wethouders ook uit komen) of de oppositie. Vaak kan een coalitiepartij meer voor elkaar krijgen, omdat ze met de andere coalitiepartijen al een meerderheid hebben. Coalitiepartijen zijn echter vaak voorzichtiger en soms volgen ze heel erg hun wethouder. Dan is een oppositiepartij beter om te benaderen, omdat zij dingen kunnen inbrengen die een coalitiepartij niet kan zeggen, maar waar die misschien wel vóór kan stemmen.

hoofdstuk 2

hoe werkt de gemeente?

De griffie

De griffie zijn de mensen die de raad helpen - de griffier is het hoofd van deze ondersteuning. De grootte van de griffie hangt af aan de grootte van de gemeenteraad. Kleine gemeentes hebben alleen een griffier, grote gemeentes misschien wel tien ondersteuners. De griffie neemt geen beslissingen maar weet van alles wat en weet precies hoe alles werkt. Daarom kunnen ze je goed helpen om te weten hoe en wanneer je het beste iets naar de raad kan brengen. Mensen bij de griffie weten ook vaak welke wethouder of ambtenaar goed is om te benaderen.

Tips voor het benaderen van raadsleden

- Net verkiezingen geweest? **Stuur alle raadsleden een felicitatiekaart en kondig aan dat je ze belt om een kennismakingsgesprek te plannen.** Daar heb je de komende vier jaar plezier van.
- **Raadsleden doen hun werk in deeltijd.** Wees dus flexibel bij het afspraken maken.
- Wil je alle raadsleden die er toe doen in één keer bereiken? **Organiseer dan een ronde tafel, of ga inspreken bij de raad of in de commissie.** De griffie weet hoe je dit op de agenda van de raad kan krijgen. Verwacht niet teveel van het inspreken: dit zet nog niets in beweging, het is alleen handig dat alle raadsleden je nu hebben gezien.
- **Kijk wie je voor je hebt:** op de gemeentewebsite moet te vinden zijn wat een raadslid doet in het dagelijks leven (dit heet 'nevenfuncties'). Net als dat een SP'er gevoelig voor andere argumenten dan een VVD'er, is een accountant misschien meer geïnteresseerd in kosten, een leraar in wat het betekent voor kinderen en een mantelzorger in de voordelen voor patiënten of ouderen.
- Vinden de raadsleden het een goed idee om meer toiletten te krijgen, maar durft niemand het op de agenda te zetten? **Ga dan naar de burgemeester of de wethouders, dien een petitie in of start een burgerinitiatief.** De griffie weet of een burgerinitiatief een mogelijkheid is en hoe dat werkt, en hoe je een petitie indient.

2.2.2 - De wethouders

De wethouders zijn het doorgeefluik voor plannen van de ambtenaren aan de raad. Zij zijn de lokale ministers. De wethouder verdedigt de plannen in de raad, en de ambtenaren helpen hem daarbij. Daarnaast weten de ambtenaren oneindig veel meer van een onderwerp dan de meeste raadsleden. Als raadsleden iets willen veranderen (met een 'amendement') moeten ze een meerderheid vinden. Daarnaast steunen de coalitiepartijen bijna altijd de plannen, omdat die uit hun coalitieakkoord komen of omdat ze hun wethouder(s) willen steunen.

De wethouders zijn *niet* de baas van de ambtenaren: dat is de gemeentesecretaris. Ze hebben *wel* flinke invloed op de ambtenaren. Vaak komt de wethouder met een globaal idee (vaak afkomstig uit het coalitieakkoord) en vraagt de ambtenaren dit in te vullen. De baas van de wethouders is de gemeenteraad: als een wethouder het in de ogen van de raad niet goed doet, kan die de wethouder ontslaan.

Ook wethouders zijn lid van een politieke partij, en soms zelfs vroeger raadslid geweest. Daarom zijn wethouders meestal interessant als je idee past bij zijn ambities. Dus, kijk naar van welke partij hij komt, wat voor uitspraken hij heeft gemaakt in de media, wat voor beleid hij heeft gemaakt en of er iets in het coalitieakkoord staat waarop je hem kan aanspreken.

hoofdstuk 2

hoe werkt de gemeente?

Als het gaat om toiletten is het goed om een wethouder samen met een ambtenaar te spreken te krijgen. Als je de wethouder overtuigt van je plannen dan zal hij de ambtenaar aan het werk zetten om ze uit te werken. Sommige wethouders hebben spreekuur waar je op terecht kan, anderen zijn gevoelig voor uitnodigingen voor werkbezoeken. Het hangt er vanaf voor welke afdelingen een wethouder verantwoordelijk is: is dat openbare ruimte, begin dan over toiletunits. Is het vereenzaming door angst voor gebrek aan toiletten, dan moet je bij de wethouder sociale zaken zijn. Op de gemeentewebsite staat wie dat is. Je zal dan ook snel zien dat voor wethouders hetzelfde probleem geldt als voor de afdelingen in een gemeente: toiletten passen overal en nergens bij. Daarom is dus de raad als baas van de wethouders erg belangrijk, want die kan aan *alle* wethouder tegelijk een verzoek doen.

Tips voor het benaderen van de wethouder

Als de raad B&W heeft verzocht om voor meer toiletten te zorgen, probeer er dan achter te komen welke wethouder de leiding neemt om aan dat verzoek te voldoen. Help hem en de ambtenaren daarna met zakelijke informatie: hoeveel mensen betreft het, waarom zijn meer toiletten goed, hoeveel kan het opleveren, waar zouden ze moeten komen, hoe werkt de HogeNood-app en hoe is het in het buitenland of in andere gemeenten geregeld.

Het VN-verdrag voor chronisch zieken en gehandicapten en de sociale inclusie-agenda

Alle gemeenten in Nederland moeten een 'sociale inclusie-agenda' opstellen. In die agenda moeten oplossingen staan om chronisch zieken en gehandicapten beter en makkelijker mee te laten doen in de samenleving. Deze agenda is een verplichting vanuit het VN-verdrag voor chronisch zieken en gehandicapten - de gemeente kent die verplichting wellicht als het 'amendement-Bergkamp/Van der Staaij':

www.parlementairemonitor.nl/9353000/1/j9vvij5epmj1ey0/vk0opjl685zq.

Vraag hoe ver de gemeente is met deze inclusie-agenda, en vraag of meer (voor iedereen toegankelijke) toiletten (met prullenbakje en ophanghaakjes) er ook een plek in hebben.

Als de gemeente goed op dreef is, vraag hen dan hun goede voorbeelden te delen via de VNG, of via Thijs Hardick van Ieder(in): t.hardick@iederin.nl.

hoofdstuk 2

hoe werkt de gemeente?

2.2.3 - Ambtenaren

Ambtenaren werken in de afdelingen die we hierboven in 2.1 hebben laten zien. Zij ontwerpen plannen voor de wethouders, voeren plannen uit die de gemeenteraad heeft goedgekeurd, zorgen voor voldoende inkomsten en houden de uitgaven in de gaten. Hun baas is de gemeentesecretaris. Deze persoon zit bij alle vergaderingen van 'het college van burgemeesters & wethouders' en adviseert hen over wat de ambtenaren wel en niet (aan)kunnen.

Ambtenaren zijn belangrijk omdat zij vaak aan het begin staan van nieuwe plannen. Als jij nu net die ambtenaar spreekt als hij zo'n nieuw plan (of die sociale inclusie-agenda) gaat schrijven, of gaat kijken of een plan eigenlijk wel goed werkt, dan kun je hem of haar beïnvloeden: met informatie, via een gesprek, een werkbezoek, een ronde tafel of een andere manier. Dit zou wel een toevalstreffer zijn. Want helaas voelt zelden een ambtenaar zich verantwoordelijk voor toiletbeleid en moet vaak de druk of het idee van boven komen: vaak van de raad, soms van de wethouder. Het is wel goed ambtenaren (samen met een wethouder) te spreken nadat de raad heeft opgeroepen tot meer toiletten. Je kan hen dan helpen het plan te schrijven en de wil van de raad uit te voeren. Op zo'n moment weet jij immers meer van toiletten dan de ambtenaar, want die moeten van alles een beetje weten.

2.2.4 - De burgemeester

De burgemeester is *niet* de baas van de gemeente - dat is dus de raad. Hij is als een soort van lokale minister-president wél een invloedrijk persoon, zeker in kleine gemeenten, waar deeltijdwethouders te weinig tijd hebben voor veel dingen. Hij (driekwart van de burgemeesters is man, en ook vaak blank en van middelbare leeftijd) is namelijk voorzitter van 'het college van burgemeesters en wethouders' én voorzitter van de gemeenteraad. Hij heeft stemrecht in het college maar niet in de raad (hij is immers niet gekozen). Hij kan daarmee achter de schermen wel wethouders een duwtje in de goede richting geven. Hij is eigenlijk een beetje hun coach. Hij kan ook het debat in de raad een beetje de goede kant op duwen. Omdat de burgemeester over openbare orde gaat kan hij soms ook zaken zijn kant op trekken (en openbare toiletten helpen ook bij het tegengaan van wildplassen en daarmee de openbare orde). Ook is de burgemeester het gezicht van de gemeente. Zeker richting herbenoeming door de raad¹ wil de burgemeester laten zien dat hij de zorgen van de inwoners snapt. Daar kan je gebruik van maken: nodig hem uit om het symposium van het lokale gehandicaptenplatform te openen, of verzamel heel veel handtekeningen en bied die met een petitie aan de burgemeester aan. Of vraag gewoon een gesprek aan bij hem, omdat je er bij de rest van de gemeente niet doorkomt, en noem dat ook in het maken van de afspraak. Vaak is de burgemeester de laatste persoon tot wie je je kan richten, als degene die boven de partijen hoort te staan.

1. De gemeenteraad gaat over het opnieuw benoemen van de burgemeester voor zes jaar. Een zogenaamde 'vertrouwenscommissie' (meestal zijn dat de fractievoorzitters in de raad) komt dan bij elkaar en bespreekt of de burgemeester verder mag of niet.

hoofdstuk 2

hoe werkt de gemeente?

2.3 - Wanneer kunnen mensen bij de gemeente besluiten nemen?

Er zijn twee groepen van momenten waarop je bovenstaande gemeentemensen kunt beïnvloeden. De ene groep heet officieel de beleidscyclus, de andere heet de begrotingscyclus.

De beleidscyclus: van idee naar plan naar voorstel naar uitvoering en weer terug...

In veel boeken over gemeenten wordt de beleidscyclus als een cirkel afgebeeld (het werk houdt nooit op), maar hier gebruiken we een tabel:

Wat gebeurt er?	Wie doet wat?	Hoe kan je beïnvloeden?
Er is een idee: 'Er moeten echt meer toiletten komen in deze gemeente.'	Dit kan van iedereen afkomen: een ambtenaar, wethouder, raad of burgemeester.	Jij kan het zaadje voor het idee planten! Bij toiletten zal het idee vaak van de raad afkomstig moeten zijn, vaak in de vorm van een 'motie' (zie Bijlage 2 voor wat dat is). Maak een afspraak, deel informatie, laat zien dat er te weinig toiletten zijn, laat goede voorbeelden uit andere gemeenten zien en houd contact en volg op.
Er komt een plan: 'Via deze mogelijkheden denken we voor meer toiletten te gaan zorgen.'	De ambtenaren schrijven het plan, en overleggen met de wethouder of het past bij wat die wil.	Ambtenaren hebben informatie nodig: ze moeten het plan onderbouwen, willen weten wat er landelijk speelt, hoe het in andere landen of gemeenten geregeld is en wat er op de markt te halen is. Jij kan hen al namelijk die dingen geven, al dan niet via de MLDS! Vraag daarna hoe je verder kan helpen.
Er komt een voorstel: 'Het college stelt de raad voor zo en zo voor meer toiletten te zorgen.'	De wethouder verdedigt het plan: eerst in B&W, dan in de commissie en dan in de gemeenteraad.	Nu moet de wethouder doorzetten. Vraag het voorstel op bij de ambtenaar, lees het en bespreek je commentaar met de wethouder en ambtenaar. Hoe sterker je de wethouder maakt, hoe meer van het plan door B&W, de commissie en daarna de raad komt. Vraag hoe je de wethouder kan helpen.
De raad stemt over het voorstel.	De raad praat over het voorstel in een vergadering en dient soms wijzigingen of extra opdrachten in, en stemt daarna over het voorstel. De burgemeester leidt deze vergadering.	Het beste is om met alle woordvoerders van alle partijen te praten, hen te steunen als ze willen wat jij wilt, en hen informatie te laten zien als ze niet willen wat jij wilt. Je kan dat doen door een werkbezoek voor allemaal tegelijk te organiseren (dat kan via de griffie), of één voor één bij hen langs te gaan. Raadsleden staan meer open voor emotie en ervaringsverhalen dan ambtenaren en wethouders, dus deel die met hen!

hoofdstuk 2

hoe werkt de gemeente?

Wat gebeurt er?	Wie doet wat?	Hoe kan je beïnvloeden?
<p>Als het voorstel wordt aangenomen, dan gaat het uitgevoerd worden: 'De gemeente gaat praten met horeca en twee toiletunits kopen en installeren.'</p>	<p>De ambtenaren voegen de opdrachten en wijzigingen van de raad samen met het voorstel, en dragen het over aan de andere ambtenaren die het gaan uitvoeren.</p>	<p>Vier je succes: bedank de ambtenaar voor zijn harde werk, de wethouder voor zijn verdediging en alle raadsleden voor hun tijd (ja, ook de tegenstemmers - misschien heb je ze volgende keer voor iets anders nodig). Maar: je bent er nog niet. Houd de voortgang in de gaten en trek gemeentemensen aan hun jasje als het te langzaam gaat. Bied ook hier je hulp aan: soms helpt het als een ervaringsdeskundige praat met de horeca i.p.v. een ambtenaar.</p>
<p>De uitvoering is klaar: 'Tien cafés stellen hun toilet open en de toiletunits worden geopend.'</p>	<p>De wethouder knipt het lintje door bij de toiletunits, of onthult de sticker bij een café.</p>	<p>Vier je succes weer: spreek de waardering uit in de media, ben bij de opening, maar laat dan ook rustig merken als je nog andere wensen had. Dit is niet vreemd overigens: bijna niemand 'haalt alles gelijk binnen'.</p>
<p>Het beleid wordt geëvalueerd: 'Werkt het nog met deze wc's of moeten we iets veranderen?'</p>	<p>Meestal doen ambtenaren dit na een tijdje (vaak staat in het voorstel na hoe lang), maar soms vraagt ook de raad of de wethouder er om.</p>	<p>Je kan het moment aangrijpen om je verdere wensen weer in te brengen. Miste je iets in het eerdere voorstel? Laat zien hoe dat het beter kan maken. Voer bijvoorbeeld een enquête uit en vraag mensen naar hun mening.</p>
<p>En als uit de evaluatie een idee naar boven komt begint het weer opnieuw...</p>		

hoofdstuk 2

hoe werkt de gemeente?

De begrotingscyclus: van coalitieakkoord naar kadernota naar begroting naar jaarrekening en weer terug...

Uiteraard doen ook hier de ambtenaren heel veel achter de schermen, en vergaderen de wethouders er eindeloos over met B&W, maar we zoomen even in op de raad. De raad is bij toiletten toch in de meeste gevallen het startpunt voor een aanpak. Op onderstaande momenten heeft de gemeenteraad alle ruimte om opdrachten ('moties') te geven aan B&W: over alle onderwerpen, dus ook toiletten. De officiële term hiervoor is 'algemene beschouwingen'.

Hoe heet het stuk?	Wat is het?	Wanneer bespreekt de raad het?
Het coalitieakkoord: de moeder aller stukken.	De afspraken tussen de coalitie: de politieke partijen die de wethouders leveren en met elkaar gaan samenwerken. De onderhandelingen laten veel ruimte voor beïnvloeding, dus ga het gesprek met de onderhandelaars aan (lieft voor de eigenlijke onderhandelingen), of stuur minstens een brief naar de informateur. Je kan altijd het coalitieakkoord vinden op de website van jouw gemeente.	Eén tot twee maanden na de verkiezingen.
De kadernota: het belangrijkste stuk (al weten weinigen dat).	Hierin staat wat de wethouders voorstellen voor de begroting voor volgend(e) ja(a)r(en). Veel ruimte voor verandering dus, zeker als je je idee bij de wethouder en/of de ambtenaren tussen de oren krijgt.	Maart-april in B&W, April-mei in de commissie, mei-juni in de raad.
De begroting: het bekendste, maar minder belangrijk dan de kadernota.	Hierin staat wat de wethouders voorstellen voor het komende jaar, en hoeveel geld daarvoor is. Hierbij is het meeste debat in de raad van alle stukken en willen raadsleden 'scoren' met eigen voorstellen. Help daarbij door hen hiervoor ideeën te geven. Nu kan de raad kijken waar mogelijkheden zijn voor geld voor toiletten.	Augustus-september in B&W, oktober-november in de commissie, november-december in de raad.
De jaarrekening: (minst belangrijke).	Hierin staat hoe de gemeente de begroting van vorig jaar heeft uitgevoerd. Een soort evaluatie dus. Niet zoveel debat, tenzij er iets flink fout is gegaan, maar nog steeds de mogelijkheid voor de raad om opdrachten te geven aan de wethouders.	Maart-april in B&W, April-mei in de commissie, mei-juni in de raad (vaak samen met de kadernota).
En als het niet meer goed gaat met de coalitie, dan begint het weer opnieuw: sommige of alle wethouders moeten weg, de partijen gaan opnieuw onderhandelen, het oude coalitieakkoord wordt aangevuld of vervangen, en de oude wethouders worden vervangen of komen weer terug.		

hoofdstuk 3

beïnvloeden met bondgenoten

Je staat niet alleen in je strijd voor meer toiletten: *iedereen* zou meer toiletten fijn vinden. Dus kijk om je heen in je gemeente wie je bij je strijd (oftewel: gesprekken, mailings, werkbezoeken en informatieverzameling) kan betrekken. Bekijk wel of het klikt en of er wat energie in je mogelijke medestander zit. Ga niet aan een dood paard trekken, je hebt je tijd hard nodig voor andere zaken.

Om je op weg te helpen doen we een aantal suggesties voor bondgenoten:

- **Het gehandicaptenplatform.** Veel gemeenten hebben er wel eentje, vaak al jarenlang. Voordeel: vaste gesprekspartner van de gemeente(ambtenaren).
- **De Wmo-adviesraad.** Iedere gemeente heeft er wel eentje, en de laatste jaren een stuk belangrijker geworden. Voordeel: serieuze gesprekspartner van de gemeente, zeker op het gebied van de inclusie-agenda (deze agenda moet de gemeente opstellen vanwege het VN-verdrag voor mensen met een beperking en hierin passen meer toiletten heel goed). Nadeel: soms staan toiletten ook bij hen niet op het netvlies, dus je moet goed je huiswerk doen en ook hen beïnvloeden.
- **Wijk- of dorpsraden.** Niet alle gemeenten hebben deze. Voordeel: in grotere gemeenten hebben de centra een wijkraad, en daar is het meeste overlast van wildplassen. Ze zijn ook erg benaderbaar en weten vaak goed de weg binnen de gemeente. Nadeel: soms is er gedoe tussen de verschillende (vaak dorps)raden dus dan moet je ze allemaal te vriend houden.
- **De ouderenbonden.** De KBO-PCOB heeft lokale afdelingen. Voordeel: veel ouderen weten precies waar je het over hebt rondom toiletten, en er komen steeds meer ouderen bij. Nadeel: ze bestaan al heel lang, en zijn soms wat te netjes, formeel en afwachtend.

De volgende medestanders liggen misschien niet gelijk voor de hand, maar hebben ook belang bij meer toiletten, al zijn ze er zelf vaak niet zo mee bezig of zien ze dat niet gelijk zo:

- **De horeca (en hun lokale afdeling van Koninklijke Horeca Nederland).** Horeca heeft een groot belang bij een gastvrij imago. Zij kunnen daar zelf aan bijdragen door hun toilet open te stellen, of jullie te steunen in de strijd voor meer toiletunits. Voordeel: horecaondernemers zijn vaak makkelijke praters en zitten soms zelf in de politiek, of krijgen raadsleden over de vloer. Vaak zitten ze in het centrum en hebben ze zelf ook last van wildplassers. Nadeel: er gebeurt niet veel vanzelf, veel ondernemers zien alleen de kosten en niet de opbrengsten (maar gelukkig heeft de MLDS een factsheet om te laten zien dat het ook geld kan opleveren.) Maar soms willen horecaondernemers ook dat er openbare toiletten komen voor meer gemak en minder overlast voor hen en hun klanten.
- **De winkeliers (en de winkeliersvereniging/ondernemersvereniging/lokale afdeling van MKB Nederland, INRetail of Detailhandel Nederland).** Hoe meer toiletten er zijn, hoe langer je kan winkelen voordat je naar huis gaat. Ook winkeliers hebben baat bij een gastvrij imago van een (winkel)centrum of winkelstraat. Voordeel: vaak goed georganiseerd en veel contact met de gemeente. Nadeel: ook voor hen geldt dat kosten vaak meer op het netvlies staan dan opbrengsten. Dus ook zij moeten vaak overtuigd worden.

hoofdstuk 3

beïnvloeden met bondgenoten

Met bondgenoten kan je ook plannen maken om zelfs iets in de raad te brengen als het niet lukt op een andere manier. Er zijn verschillende manieren om dit te doen. Deze verschillen ook per gemeente dus neem contact op met de griffie. Denk bijvoorbeeld aan:

- **Inspreken bij een raadsvergadering.** Je kan altijd spreken over plannen die op de agenda staan maar je kan ook ideeën naar voren brengen. Bij het inspreken over plannen ben je eigenlijk al te laat om te beïnvloeden, omdat alle raadsleden zich al een mening hebben gevormd, dus verwacht er niet veel meer van dan dat de raadsleden je een keertje hebben gezien, en jij hen. Gebruik het inspreken om vervolggesprekken met de raadsleden te plannen.
- **Sommige gemeenten hebben de mogelijkheid voor een motiemarkt.** Hierop kunnen inwoners zelf voorstellen schrijven en daar raadsleden bij zoeken die deze in de raad willen inbrengen.
- **Indienen van een petitie:** dit zet vaak weinig in gang, maar trekt wel aandacht in de media (zie hiervoor hieronder).
- **Indienen van een burgerinitiatief:** hierbij haal je handtekeningen op om iets op de agenda van de raad te zetten en een stemming af te dwingen. Dit is veel werk en niet in alle gemeenten mogelijk. Informeer bij de griffie naar de mogelijkheden.
- **Indienen van een referendum:** hierbij haal je handtekeningen op om een referendum te laten organiseren, waarbij inwoners stemmen over de vraag of er meer toiletten bij moeten komen. Dit kan niet in alle gemeenten, is veel werk en daarom de laatste optie. De griffie kan je op weg helpen.

hoofdstuk 4

beïnvloeden via de media

De makkelijkste manier om te beïnvloeden is de media gebruiken. De lokale media heeft weinig redacteuren en daar kun je van gebruik maken. Bijna alles wat je instuurt komt in het huis-aanhuisblad, op de kabelkrant of bij de lokale omroep op tv of radio. Omdat ook ambtenaren en wethouders maar zeker raadsleden dit nieuws ook volgen, kan je dingen in beweging zetten. Je hebt dan twee vliegen in één klap: het gebrek aan toiletten staat op de kaart bij het algemeen publiek, en de politiek gaat er eerder mee aan de slag. En als ze er niet mee aan de slag gaan, dan heb je de reportage als een middel om er toch aandacht voor te vragen.

Voor meer tips hoe om te gaan met de media, neem contact op met info@toiletalliantie.nl.

Je kan aan verschillende vormen van beïnvloeden via de media denken:

- 1. Een persbericht naar alle lokale media naar aanleiding van een nieuwsfeit** ('Wij zijn blij met het openstellen van het toilet bij supermarkt Goossens op de Trudeaulaan, want er is een tekort aan toiletten in Nederland. (...)') of het gebrek aan toiletten ('In Woensdrecht zijn slechts tien toiletten waar mensen terecht kunnen gedurende de dag. Dat is veel te weinig, en zelfs nog onder het al lage Nederlandse gemiddelde (...)'). Vermeld in persberichten in de eerste alinea altijd alle informatie die wie-, wat-, waar- en waarom-vragen beantwoorden, en kies een pakkende maar wel neutrale kop. Vermeld onder het persbericht wie de media moeten bellen en mailen voor meer informatie;
- 2. Een ingezonden brief** in het regionale dagblad;
- 3. Een uitnodiging aan de lokale of regionale tv-zender** om een dagje mee te lopen als buik- of blaaspatiënt bijvoorbeeld, of bij je tocht langs winkeliers en horeca als je 'Hier kan je naar de wc-stickers' uitdeelt misschien met het idee voor een artikel over hoe moeilijk het is een toilet te vinden;
- 4. Een artikel dat je samen met een raadslid (of wethouder) schrijft** voor de opiniepagina van het regionale dagblad, of in het huis-aan-huisblad;
- 5. Of praat gewoon eens met een lokale journalist** hoe de media in jouw gemeente te benaderen zijn.

hoofdstuk 4 beïnvloeden via de media

Voorbeeld: ingezonden brief in de Volkskrant (14/02/2018)

Voorbeeld: interview met twee raadsleden in het huis-aan-huisblad in Bergen op Zoom (15/02/2018)

hoofdstuk 5

lijst van beschikbare informatie

Eigenlijk is beïnvloeden niets anders dan informatie aanleveren: de juiste informatie bij de juiste persoon op het juiste moment.

De volgende informatiebronnen zijn beschikbaar op de website www.iederewctelt.nl:

- **Position paper 'Meer toiletten in Nederland: een hoognodige zaak'** (met daarin het pleidooi voor een norm: om de 500 m een openbaar of opgesteld toilet in het centrum of drukke voetgangersgebieden, en een toilet in elk park of wijkwinkelcentrum, 3 pagina's);
- **Bijlage bij het position paper 'Openbare toiletten in het buitenland'** (met daarin goede voorbeelden uit het buitenland op het gebied van openbare of opgestelde toiletten, 21 pagina's);
- **Whitepaper 'Met toiletten meer omzet in horeca en winkels'** (met onderzoek om aan te tonen dat toiletten een meerwaarde hebben, 3 pagina's);
- **Factsheet 'Meer toiletten in Nederland: gastvrij, toegankelijk en schoon'** (algemene factsheet, 3 pagina's);
- **Factsheet 'Meer toiletten in Nederland: gastvrij, toegankelijk en schoon'** (factsheet voor horeca en winkels, 3 pagina's).

En als achtergronddocumentatie:

- Van de Steeg, L. & Determann, D. (2017): Beschikbaarheid van openbaar toegankelijke toiletten - Ervaringen en wensen van buikpatiënten en mensen met incontinentie; rapport SM/LvdS NL231-32381Rap, ECORYS, Rotterdam, 32 pagina's;
- Infographic met een samenvatting van het ECORYS-onderzoek (één pagina).

Daarnaast kun je contact opnemen met vragen over sociale media via info@toiletalliantie.nl.

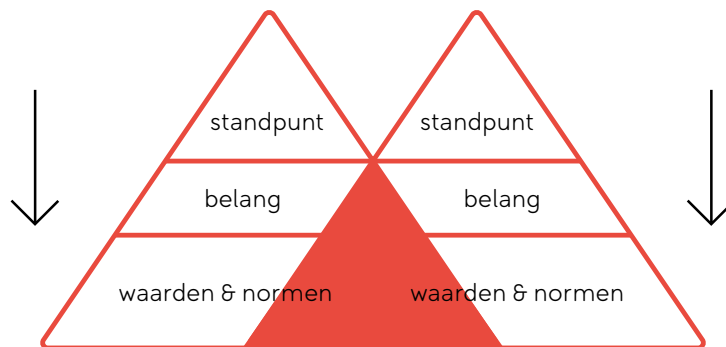
bijlage 1

hoe voer je beïnvloedingsgesprekken?

Dit is de belangrijkste manier om gemeentemensen te beïnvloeden, zeker in Nederland met zijn vergadercultuur. Neem de relevante factsheet(s) en het position paper mee, eventueel met de bijlage over buitenlandse voorbeelden. Zeg toe daarna de informatie ook te mailen - veel mensen gebruiken immers hun mailbox als archief en papier raakt kwijt.

In de gesprekken is het belangrijk om het volgende plaatje in het achterhoofd te houden:

Dit plaatje stelt eigenlijk het volgende: standpunten kunnen ver uit elkaar liggen ('Wij willen niet betalen voor meer toiletten' versus 'Wij willen meer toiletten'), maar daaronder liggen belangen die wellicht wel gedeeld worden ('Wij zien wel dat klanten meer toiletten waarderen' versus 'Een deel van jullie klanten zit ook in onze achterban'), en waarden en normen die nog vaker gemeenschappelijk zijn ('Eigenlijk zou iedereen bij ons ontspannen moeten kunnen winkelen' versus 'Eigenlijk zou iedereen moeten kunnen gaan winkelen zonder zich druk te maken om toiletgang'). Soms komt hun oplossing ('Wij willen eigenlijk wel dat de gemeente de horeca gaat voorlichten over problemen die buikpatiënten ervaren, want ik wist dit zelf ook niet') wel overeen met jullie belang, maar niet met het standpunt 'Er moeten meer openbare en opengestelde toiletten in Nederland komen'. Ga daarin dan gewoon mee.

Elk gesprek zal ongeveer volgens hetzelfde stramien verlopen:

- 1. Bereid jezelf kort voor.** Lees eens op de website van je politieke partij van je gesprekspartner wat die zoal doet, of zoek in de media op hun naam en kijkt wat hij of zij in het verleden heeft gezegd.
- 2. Bouw een band op.** Haak in op de vouwfiets die je in de hoek van de kamer ziet staan, of de kaart aan de muur, de mooie ligging van hun fractiekamer of wat de gesprekspartner terloops laat vallen over zijn vakantie. Als je geen band hebt met je gesprekspartner zal die ook niet aan je denken als hij of zij interessante informatie tegenkomt, of ergens tegen aan loopt waar hij/zij jou voor nodig heeft.

bijlage 1

hoe voer je beïnvloedingsgesprekken?

- 3. Vraag hoeveel kennis de gesprekspartner heeft over het belang van meer toiletten.** Leg uit waar je voor komt, wat jullie standpunt is (position paper, factsheets), wat jullie belang is (en dat van je achterban) en uit welke waarde die voortvloeit. Laat hierbij ook zien waarom het onderwerp jou persoonlijk aangaat: hoe het gebrek aan toiletten je belemmert als (partner van een) buikpatiënt, of hoe je mensen in je omgeving er problemen mee ervaren. 'Gedoseerde' emotie is prima, tranen met tuiten niet.
- 4. Vraag de gesprekspartner waar zijn partij voor staat** en in hoeverre zij met dit onderwerp bezig zijn.
- 5. Vraag waar hun belang ligt bij meer openbare en opengestelde toiletten**, of waarom dit gesprek voor hen waardevol is.
- 6. Benoem waar de gedeelde waarden en belangen liggen, en doe een voorstel voor samenwerking of vervolgstappen (of stel de vraag 'Waar zouden we elkaar nog kunnen helpen?')**: samen met de wethouder gaan praten, samen een motie (of ander stuk uit Bijlage 2) schrijven, verdere informatie uitzoeken, enz.
- 7. Vraag ten slotte met welke andere organisaties/partijen je zou moeten spreken** om informatie over en draagvlak te vinden voor meer toiletten.

bijlage 2

welke manieren van beïnvloeden gebruiken raadsleden?

Raadsleden denken in instrumenten die voor de buitenwereld niet altijd bekend zijn. Verschillende raadsleden hebben andere voorkeuren voor verschillende instrumenten, en verschillende instrumenten zijn gebruikt op verschillende momenten, afhankelijk van de doel van de discussie.

Sommige instrumenten zijn:

- **Schriftelijke vragen.** Vragen naar feitelijk informatie over stukken en procedures, achtergrondinformatie, inzage in documenten. Meestal goed als startpunt, maar het zet vaak weinig in gang.
- **Mondelinge vragen.** In zo'n vraag kan een politicus een bestuurder vragen naar de stand van zaken, wat de bestuurder aan een probleem gaat doen of hoe het staat met een belofte van een bestuurder een probleem aan te pakken. Eigenlijk zijn vragen van politici niet meer dan een waarschuwingsvlag: 'Let op bestuurder, ik weet van dit probleem/het duurt me te langvoordat je met een oplossing komt.' Het gaat dus vaak niet om de inhoud - daarvoor kan je beter gewoon een gesprek met een ambtenaar regelen.
- **Motie** (zie hieronder voor een voorbeeld). In een motie kan een politicus een bestuurder iets vragen te doen. Dit is het meest nuttige instrument rondom toiletten. Hoe groter de meerderheid die er is voor de motie, hoe meer de bestuurder genegen zal zijn de motie uit te voeren. Als je een politicus zo ver krijgt om een motie in te dienen, houd dan wel contact met die politicus en vraag hem of haar af en toe de bestuurder te herinneren aan de motie. Bestuurders zijn soms weleens 'vergeetachtig' of voeren de motie maar half uit, omdat ze er eigenlijk geen zin in hebben. Op zich is dit niet zo vreemd: in de Tweede Kamer werden in 2016 3.500 moties ingediend (waarvan een derde werd aangenomen), in een gemiddelde gemeenteraad kunnen dit er ook een paar honderd per jaar zijn.
- **Amendement** (zie hieronder voor een voorbeeld). In een amendement kan een politicus een voorstel van een bestuurder wijzigen. Omdat de gevolgen daarmee verstrekkender zijn (als het aangenomen wordt, is het gelijk wet) wordt een amendement ook minder vaak gebruikt. Een motie geeft ook meer ruimte aan een bestuurder voor eigen invulling, en sommige bestuurders beschouwen amendementen als ongewenst: zij en hun ambtenaren hebben goed en lang nagedacht over het voorstel, hoe durft zo'n politicus daar iets in te veranderen?
- **Initiatiefvoorstel** (vormvrij). Een initiatiefvoorstel is een voorstel van een raadslid zelf. Dit is bijzonder, want meestal doen wethouders voorstellen. In de Tweede Kamer diende in 2016 het kabinet bijvoorbeeld 280 wetsvoorstellen in, maar diende de Tweede Kamerleden zelf maar 16 initiatiefnota's in. Het voordeel van een initiatiefvoorstel is dat het meer aandacht krijgt, er ook gelijk geld vrijgemaakt kan worden en dat als het aangenomen wordt ook gelijk wet is. De Toiletalliantie zou kunnen helpen het position paper *Meer toiletten in Nederland: een hoognodige zaak* te herschrijven naar een initiatiefvoorstel.

bijlage 2

welke manieren van beïnvloeden gebruiken raadsleden?

Voorbeeld van een motie

Motie 'Meer toiletten: dat lucht op!' [hoe pakkender de titel, hoe beter]

De raad van Amersfoort, bijeen te 15 november 2017, en besprekende raadsvoorstel nr. 2017X68 (de Begroting voor 2018),

Constaterende dat [hieronder alle objectieve en feitelijke informatie]:

- Er in Amersfoort slechts ... openbare toiletten zijn, wat betekent dat er ... inwoners per openbaar toilet zijn;
- Iedereen vier tot acht keer per dag naar het toilet moet;
- Vrouwen vormen twee derde van het winkelend publiek en hebben vaker als (mantel)zorger een oudere of een kind bij zich, die net als vrouwen vaker naar het toilet moeten dan mannen;
- Er in Nederland zo'n twee miljoen buikpatiënten en anderhalf miljoen blaaspatiënten zijn, wat betekent dat Amersfoort er zo'n 20.000 en 15.000 van deze patiënten wonen. Deze patiënten hebben nog sneller en vaker een toilet nodig dan anderen;
- Vier op de tien patiënten weleens de toiletgang wordt geweigerd in een supermarkt, horeca of winkel (bron: Maag Lever Darm Stichting, onderzoek door Ecorys) [zorg dat de indiener de gegevens paraat heeft];
- Eén op de vier patiënten regelmatig niet meer de deur uit durft te gaan omdat ze niet zeker zijn van de aanwezigheid van een toilet in de buurt;

Overwegende dat [hieronder komen de meer subjectieve en waardengebonden overwegingen]:

- Iedereen een ruime aanwezigheid van toiletten zou kunnen waarderen;
- Meer toiletten zorgen voor een gastvrije uitstraling van onze stad;
- Iedereen in onze stad mee moet kunnen doen aan het sociale leven;
- Mensen die bang zijn de deur uit te gaan onevenredig veel vaker boodschappen en spullen op internet zullen kopen;
- Dit de middenstand in onze stad omzet en banen kost;
- Mensen die de deur niet uit durven sneller in een sociaal isolement belanden, zich minder prettig voelen en daardoor meer zorg vragen (wat de gemeente geld kost);

bijlage 2

welke manieren van beïnvloeden gebruiken raadsleden?

Voorbeeld van een motie

Verzoekt het college [hieronder volgt 'het dictum', dit is het enige bindende van de motie, al het bovenstaande dient ter uitleg en inleiding en kan je zelfs weglaten]:

- Bij de Kadernota [noem altijd een termijn!] met een plan van aanpak te komen om te gaan voldoen aan de richtlijn van de Maag Lever Darm Stichting: in het centrum om de 500 m een openbaar of opengesteld toilet, daarbuiten voldoende toiletten in parken en wijkwinkelcentra;
- Patiëntenverenigingen, horeca, supermarkten en winkels te betrekken bij haar plan van aanpak;
- Een eventueel voorstel voor dekking [zo noemen politici 'geld'] voor de uitvoering van het plan van aanpak te doen in de Kadernota [dit document zet de kaders voor de Begroting].

En gaat over tot de orde van de dag. [Omdat een motie eigenlijk een nieuw voorstel is, moet de raad weer terug naar de agenda waar ze eigenlijk mee bezig was. Dat geeft dit zinnetje aan.]

Ondertekening [hier zetten indieners letterlijk hun handtekening.]

bijlage 2

welke manieren van beïnvloeden gebruiken raadsleden?

Voorbeeld van een amendement

Amendement 'Amersfoort, de *plees* to be' [hoe pakkender de titel, hoe beter natuurlijk]

De raad van Amersfoort, bijeen te 15 november 2017, en besprekende raadsvoorstel nr. 2017X68 (de Begroting voor 2018),

Verandert

'... €300.000 voor een nieuwe slogan voor de stad...'

in

'... €150.000 voor een nieuwe slogan voor de stad en €150.000 voor meer openbare en (door horeca en winkels) opengestelde toiletten in de stad...'

Toelichting: [niet verplicht, wel nuttig, maar houd het kort]

Bij een gastvrije stad horen voldoende toiletten, en die zijn er nu niet in Amersfoort. Niet alleen dagjesmensen en toeristen hebben hier baat bij, maar eigenlijk iedereen, maar dan vooral mensen met kinderen, ouderen, buik- en plaspatiënten en andere mensen die vaker dan gemiddeld naar het toilet moeten. Met meer toiletten in de stad houden we mensen langer in onze winkelstraten, wat voor meer omzet zorgt, en is er minder kans op wildplassen als 's nachts de horeca dicht is. Zo werken we aan een leefbare, gastvrije en schone stad!

bijlage 3

verder lezen over beïnvloeden

- Acties met een handicap: handboek voor leuke en effectieve belangenbehartiging: Aartjan ter Haar & Geert Bakker (red.); Garant Uitgevers, 2007.
- Het Grote Lobby Boek: Erik van Venetië en Jaap Luikenaar; Atlas Contact, 2010.
- Framing - over de macht van taal in de politiek: Hans de Bruijn; Atlas Contact, 2014.
- Handboek Public Affairs - Een open boek over belangenbehartiging en lobbyen: Frans van Drimmelen; Prometheus, 2016.
- Ik krijg altijd gelijk - Hoe je iedereen overtuigt: Lars Duursma, Job ten Bosch, Take Ligteringen; Wedding Nederland, 2013.
- Lobbyland - de geheime krachten in Den Haag: Ariejan Korteweg & Eline Huisman; De Geus, 2016.
- Lobby Lokaal - tips voor de burgerlobbyist: Stichting Lobby Lokaal, 2018.
- Lobbytoolkit van de Nederlandse Organisaties Vrijwilligerswerk.
- Lobbying for Change - find your voice to create a better society: Alberto Alemanno, Icon Books, 2017.

